

החורש שוב ישא ראשיהממשלה לוי אשכול נאום לאומה. התוכנית הנרקמת עתה בלישכת ראשיהממשלה, נועדה להעלות את יוקרתו של אשכול, שנפגעה לאחרונה עקב התקפותיו של איסר הראל ובגלל יוזמתו ופעלי תנותו של שרהאוצר פינחס ספיר, המתיימר להיות השר היחיד שבידו תוכנית להצלת המשק הישראלי. בד בבד עם הכנת הנאום, פתחה לישכת ראשיהממשלה בנישורים, שנועדו לברר אפשרויות

ליבנה

למעט אחד או שניים של ראשי הממשלה אל מדינות שונות בעולם המערבי.

פרשה חדשה עלולה לי התפוצץ בקרוב, עקב נסיעתו הנוכחית של אליעזר ליבנה למזרח-אירופה. חוגים שונים במפא"י, שבמרכזם מזכירת המפלגה גולדה מאיר, יתבעו מלוי אשכול לנתק את מגעיו האישיים עם ליבנה, איש צמרת מפא"י לשעבר, שהתפרסם בשנים האחרונות כפעיל הוועד הישראלי למען פירוז המרחב מנשק אטומי. הסיבה: גולדה מאיר נחרדה מן השמועה המהלכת בצמרת מפלגתה, כי נסיעתו האחרונה של ליבנה נעשתה בשליחות ראשיהממשלה.

ראשי רפ"י עומדים לנער את האבק מעל פרשת המדעי נים הגרמניים, שבגללה פרש בשעתו איסר הראל מתפקידו כממונה על שרותי הבטחון. הוויכוח המחודש יחריף את היחסים גם בקרב צמרת מפא"י. רפ"י תפגין בצורה זו, שאין היא חותרת לשוב בראש מור כן לחיקה של מפא"י.

מסתמן קרב על המנהיגות, בצמרת המפלגה הליבראלית. המטרה להתקפה: ח"כ יוסף ספיר. חוד ההתקפה יהיה ח"כ יוסף תמיר, שכבר החל לבידוד תומכיו. טענתו העיקרית תהיה מופנית נגד חזלון הסיעה הפרלי-מנטרית. כחומר-רקע חילק השבוע דו"ח אישי על פעולותיו בכנסת.

מאבקו של מיכאל צור, מי שהיה מנהל משרד ה, מסחר והתעשייה, וכיום מני ה"ל צי"מ, נגד מנהל משרד האוצר ד"ר יעקב ארנון, מי שהיה יו"ר הדיירקטוריון של צי"מ, עשוי לשאת פרי. אר-נון, המתנגד לתוכנית הכלכלית של ספיר, יושב בתפקידו כבר 11 שנה. מאז נכנס ספיר למשרד האוצר, הפך ארנון למנכ"ל לתפקידים מיוחדים בלבד. הקשר בינו לבין פעולות ה משרד השוטפות הלך והתמעט עם מינויים של אנשי ספיר בראשות ה

ספיר

אנשים השונים של המשרד, מיכאל צור, החותר מזה שנים תחת מעמדו של אר-נון, עשוי לזכות סוף-סוף במסרתו הניכספת ולהתמנות למנכ"ל האוצר. הבעיה האחרונה העומדת בדרכו: מציאת תפקיד מתאים לארנון מחוץ למשרד האוצר.

אמנון בן-ציון, הממונה על ההסברה במשרד האוצר והי דובר של פינחס ספיר, עומד להתמנות, עם שובו מחו"ל, למפקח על היהלומים. זהו תפקיד מפתח בתעשייה הישראלית, והיושבים בו מזה שנים היו אנשי-יחסותו של ספיר.

צרותיו של ח"כ גח"ל מרדכי שטרן, כעסקן ציבורי, לא נגמרו. בקרוב יעלו שוב עסקני המפלגה הליבראלית בתל-אביב את הדרישה, כי שטרן ייבחר בין כהונתו במועצת העירייה לבין כהונתו בכנסת. במקר

שטרן

ביל, יחדש עורך-הידן כהן-צידון את טענתו, כי אין שטרן יכול לכהן כי פקיד בכיר ברסקו, אפילו בהתנדבות. כל עוד הוא חבר-כנסת, מחשש של ניגוד אינטרסים.

תוקם ועדת-חירום הפי תרונתית להצלת "דבר". מי צבו הקשה של היומון המפא"י-הסי תדרותי עורר את הרעיון ליצור קרן-חירום למען דבר, להקטין את מתכונתו ולצמצם את מספר עובדיו באופן דראסטי.

תוכנית הנוגעת לבטאון מפלגתי אחר: קבוצת שוסטאק בחרות תנסה להשתלט על היומון "היום". הקבוצה, שנתורה במי עוט בהנהלת המפלגה, החליטה להפוך את העיתונות לעמדת-הכוח החשובה ביותר שלה. בתוכנית זו תופס בטאון המפלגה מקום חשוב, ובקרוב יוצע להחליף את העורך הנוכחי בעיתונאי ידוע, שתקף את בגין במספר מאמרים בעיתונ הנוכחי.

ייתכן שהמרחש בשטח האמרגנות בארץ יעסיק את בתיהמשפט ומשרדי הממשלה בעתיד הקרוב. המדובר בעיקר בענף ייבוא האמנים הזרים על-ידי מספר אמרגנים, המתנהגים כנוכלים. כתוצאה מכך נשארו אמנים תקועים בארץ ללא פרוטה, וללא אפשרות אפילו לשוב למולדתם. שגרירות ארצות-הברית, שנאלצה להתערב בכמה פרשות מסוג זה, עלולה להמליץ בפני אמנים אמריקאיים לבל יבקר בארץ, ללא ערבויות בסוחות.

העם אי אפשר לייצא בית

כאשר אדם פרטי מוציא יותר ממה שהוא מרוויח — הוא מסתבך. מדינת ישראל נמצאת במצב דומה. הביקוש הי כולל של המשק הישראלי גדול יותר מהתפוקה שלו. כלומר: סך כל התיצי רוכת, הפרטית והציבורית, יחד עם כל ה השקעות, הם יותר ממה שהמשק הישראלי יכול להרשות לעצמו.

ההפרש בין הביקוש לתפוקה הוא ה גרעון במאזן המסחרי של ישראל, כי לומר: ההפרש שבין סך היבוא לסך ה יצוא. בשנת 1965 הסתכם הפרש זה ב 521 מיליון דולר.

דרך קלה מאד. כאשר אדם פרטי מגלה פער בין ההכנסות שלו וההוצאות שלו, הוא יכול להקטין את ההוצאות, או להגדיל את ההכנסות, או לשלב את שני הדברים גם יחד. אם הוא מסתפק בהקטנת ההוצאות — הוא מוריד את רמת החיים שלו. הוא הולך פחות ל קולנוע, ומה שגרוע יותר — הוא אינו שולח את בנו לאוניברסיטה, הוא קונה פחות ספרים. כלומר: הוא מוריד גם את רמת החיים של בניו לעתיד.

בישראל התיצרות הממשלתית והציבור רית הן חלק גדול מאוד מן התיצרות של המשק בכללו. לכן היתה לספיר דרך קלה מאוד ליציצומים דראסטיים. הממשלה הפי סיקה פשוט חלק גדול מהתיצרות שלה. למשל: בכניון.

צימצומים אלה הביאו מיד לשינוי מצב הרוח בציבור. אנשים החלו לקנות פחות ולהשקיע פחות. זהו הפירוש של ה מיתון הכלכלי של ספיר. כתוצאה מכך קטן סך הביקוש. ספיר חשב שמכיוון שהביקוש יורד — יאלץ המשק למצוא לתוצרת שלו שוקים אחרים, ליצא את עודף התפוקה. אבל היו לו פה שתי טעויות:

א. לא כל תפוקה ניתנת ליצוא. אי אפשר, למשל, לייצא את עודף הבתים שניבנו בארץ.

ב. אי אפשר למכור בחו"ל תוצרת שאין לה קונים, או שהמחירים שלה גבוהים מדי.

כך הפך המיתון למשבר כלכלי. ה ביקוש ירד. עודף התפוקה לא מצא ל עצמו שוקים חדשים. לעומת גידול שנתו של שבעה אחוזים בשנים הקוד מות, גדל התוצר הממוצע למועסק ב ישראל רק בארבעה אחוזים בשנת 1965. אין כושר. המיתון הביא ליציצומים ב צריכה בלי להגדיל את היצוא. כלומר, ירידה ברמת החיים. זוהי אשמתו של ספיר מן התקופה בה היה שר המסחר והתעי שיה, כי המשק אותו בנה אינו יעיל ואינו מסוגל לעמוד במיתון ולפנות ל יצוא.

משק יעיל היה מייצר דברים שכדאי ליצור מבחינה כלכלית טהורה, ולא רק מבחינת הסובסידיות וההלוואות הוזלות של ספיר. הבחינה הכלכלית הטהורה היא כלל עולמית. מה שכדאי ליצור במשק יעיל אחד, אפשר למכור גם במשק יעיל אחר. אבל מוצרים שכדאי ליצורם אצל פנחס ספיר מפני שיש סובסידיות, חדלים להיות כדאיים כשמנסים למכור אותם במדינה אחרת.

עתה נוכח גם ספיר לדעת מה ש יודעים כלכלנים זה שנים רבות: שלמשק הישראלי אין כושר תחרות בשוקי חו"ל. לדבריו נועדה התוכנית שלו להביא את המשק הישראלי למצב של ברתחרות. רק תוצאה אחת. אין גולדה ה תכנית? כמו שאר תוכניותיו של ספיר. כל קבוצת לחץ היושבת בקואליציה זרקה את הדרישה שלה. ספיר אסף את כל ה דרישות, הוריד מהן את אלה העלולות ל פגוע במעמדו האישי, ואת האוסף המיקרי היה הציג בפני הציבור תחת השם תוכנית כלכלית. מדי יום נוספו לתוכנית זו פרטים שלא היו בה קודם ושלא סתרו את כל שאר התוכניות. תחילה דובר על תוכנית לשלוש שנים. לוי אשכול, שפחד הבחירות הבאות אינו סר ממנו, הציע להפוך אותה לתוכנית של 18 חודש. קיצוץ זה יאפשר לו לשוב ולפזר כספים, מענקים וסובות הגאה לפני הבחירות הבאות — ובכך ל הרוס כל מה שייבנה בעזרת ה"תוכנית". חמור הרבה יותר: תוכנית זו, שנועדה לכאורה להגביר את כושר התחרות של ה משק הישראלי בשוקי חו"ל, אינה עומדת

בפני ביקורת. ניתוח יסודי (ראה מסגרת) מוכיח, כי רק תוצאה אחת מובטחת ל "תוכנית" זו — הורדת השכר והורדת רמת החיים.

יחסי-חוק

רוח נושבת קרידה

רוח חדשה נושבת ממוסקבה, והיא כהחלט אינה אותה רוח חמימה, שלוי אשכול ואבא אבן רמוז עליה בשנה ה אחרונה. זוהי רוח סיבירית, המאימת להגיע במהרה לנקודת-קיפאון.

הסימן הגלוי הראשון לשינוי זה ניתן בבניין הגבוה, בו שוכן מרכז האו"ם

ספיר

לחיי התוכנית שבדרך

בניו-יורק. בשעה שנושא המדינה זלמן שזר ביקר בו, כשבוע שעבר, ערך המוז כיר הכללי או תאגוד סעודה לכבודו. המוזכר הכללי שלח הזמנות לכל חברי מועצת הבטחון, שמדינותיהם מקיימות יחסים דיפלומטיים עם אורח-הכבוד. כל המוזמנים הופיעו — פרט לנציגי ברית-המועצות ובלוגריה.

החרמת הסעודה. בירושלים הורגש היטב היחס הצונן והמעליב. אולם פרשנים מטעים הציגו את החרם כהפגנה פרו-ערבית נוספת, ברוח נאומו של הנציג הסובייטי בדיון על תקרית-הגבול האחרונה. יותר משהיא תקפה את ישראל, כתבו הפרשנים, ניגחה ברית-המועצות את ארצות-הברית... רוסיה ניצלה את ההזדמנות כדי להוכיח ל סורים שאין להם תומכים מלבדה, וכדי ל העמיק את חדירתה לאזור...

החרמת הסעודה התגיגית היתה מעל ר מעבר לצו החובה התכסיתי. היא יכלה ל העיד רק על גישה חמורה — אם לא עויינת ממש — מצד מוסקבה. ודווקא, אחרי ש משך כמה חודשים, נידמה היה כי חל שיפור כלשהו ביחסי שתי המדינות. התערבות השגריר. במידה שהיה שיפור, הוא הורגש דווקא על רקע תקריות הגבול עם סוריה. שגריר ברית-המועצות בתל-אביב, דמיטרי ס. ציבאצ'ין, הציע ל ממשלת ישראל לנהוג בהתאפקות. הוא ה ביח שמתניות ישראלית, מול חבלות אר פתח, תיענה באותה רוח מצד ממשלתה ה חדשה של דמשק. הוא הבטיח שממשלתו תעשה מאמצים בכיוון זה.

ממשלת אשכול הבליגה, למרות לחץ כבד מצד העתונות ודעת-הקהל. המרזים הסוב ייטים התאשרו. נידמה היה כי הגבול ה סורי עומד לשקוע לתוך אותה שלהה כמו הגבול המצרי.

הפעולה האחרונה על הגבול הסורי, ה פעלת מיראזיים נגד מיפעל ההטייה, שמה קץ לתקחת. תגובת הסובייטים הפעם הי תה חריפה ונרגזת הרבה יותר מאשר ב פעמים הקודמות. דוברים רוסיים החלו מאשימים את ישראל בשייכות מפורשת למערך הצבאי והאסטרטגי של ארצות הברית — האשמה חמורה, ממנה יכולה להשתמע המסקנה, כי צבא ברית-המועצות רואה בישראל יעו אויב.

משמעות המסקנה הזאת היא כה חמורה, שאשכול ציחה אישית לנקוט בפעולות ארגעה מיידיות, כדי לנסות לחמם בחזרה את האווירה, לפחות למנוע התקררות נוספת.